

REMÉNYI JÓZSEF:

Írói és művészi portrék

Görög tragédiáirók

Melpomene, ki gyöngéd halmokon,
ijesztő jajjok s árnyak varázsán
tudott csak élni, ma hozzám lépett,
s így szólt: e kornak förtelmes lázán
nem látom sem a tiszta fájdalomak
költészetét, sem a gerinces jó
csatát vészített, csatát nyerő hévet,
s a magasság s a mély nem ámuló.

Nem ámuló, így szólt Melpomene,
s rátok gondoltam, rátok, ti nagyok,
meg nem tagadott titeket a lét,
há kemény s lágy, ha szenvedély-vakok
körében mozog tárgy, szó, emberhang,
ti vétkek ízét vérrel keverők,
általiramlik rajtám nap és éj,
a csodák, noha szörnyen leverők.

Leverők s mégis kísérteteket
alázó bűvők, eszme, zene, tánc,
riasztó s riadt idegességben
alkotásokat kerüli a lánc,
mely hitet köt és erőt gyöngít s célt
kínvet s bármily gonosz a lélek,
tragédiátok porondján a sors
int az értékek nemes keblének.

Az akarat, mely bele nem nyugszik
kicsinységébe, reám világít.
A küzdelem, mely hős dacot őriz,
a balvégzetben visszhangot áhít.
Az istenek a romok közt járnak
s noha sajnálnak embert, tudják ők,
hogy van lugas, mely könnyek szállása
s van szív, mely lebir vad örvényülőt.

És Melpomene, jóllehet gúnyos,
Múzsátok maradt örök időkre.
Mert ti vagytok, kik emlékeztettek
őszülő főmben ősfenyítőkre.
Mert felöletek — míg a halandó
csúfban baktatva terheket cipel
s zokog a remény — a bú gyönyöre
magasztosan a lelkembe ivel.

El Greco

Amíg El Greco, ki Jerominát
hitvesnek mondta s szeretője volt,
(leánykérőbe sohsem ment s imát
úgy rebegett, mint ki bünt elnapolt),
míg így élte a gyarlók életét,
huszonnégy szoba s szolgálók között,
Bizánc s Velence színét s keretét
nem feledve s érzékbe költözött
sorsával családalapító lett
s görögül tanult filozófiát,
s inkvizíciót s persze indexet
ismert s tudta, hogy a szodomiák
nem az egyetlen vétkek Toledóban,
mondom, míg így élt, vásznán rejtélyek
nyújtózkodtak s nőttek a mulandóban,
testi bilincsből az örök élet.

Madame Chatelet levele Voltairehez

Uram, Ön tudja, éles elméjét
úgy értékelem, mint érett gyümölcsöt.
Tollától a köd világosság lesz
és eltűnnek az arcról a szemölcsök.

Ön tudja rólam, mit is szeretek,
számant és zenét, verset s a szalónok
izlését, ékszeret, bókot becsülök,
fényűzést, melyet nem aláznak romok.

De uram, Ön, ki folyton hirdeti,
hogy a szabadság a lélek élete,
elfelejti, hogy nő vagyok s kitárt
karomnak nem kell az ész szemlélete.

Bitang a tudás, ha az érzék holt,
várom megejtő vággyal holnap este.
Párnám illatos kedvvel köszönti
s vérem kérdezi az Ön vére rest-e?

Catullus Veronában

Lesbiát, véred gúny-rigóját,
még nem ismerted akkortáiban.
És érzékeid dáridóját
rejtegetted a dalos szájban

És Dianához szólni tudtál,
bár Valerius Cato szerint
a babonákhoz így fordultál,
az élet álma sokképpen int.

A ciprusok közt tanácstalan
nézted a holdnap ígérését.
Róma messze és határtalan
a vágy, míg hívja új szerepét.

Még nem tudtad a szűz s a ringyó
játékát otthon, Veronában.
És nem tudtad, hogy milyen ingó
a hűség a csók mámorában.

Ars amatoria

„Szerelmes dalod“ — így szólt Júlia —
„bennem zsong s bánom száműzöttséged.
Mindenütt kék az égbolt s tandíja
a barbárnak is a vér, ha éget.“

És Ovidius így szólt: „Júlia,
a tenger partján álmátlan leszek.
Miközben kedvem csókodat hívja,
köznap úton a sárban elveszek.“

S így Júlia: „Rád gondolok s Tomi
nem lészen Hades, míg milliányi
csillag szivemben teérted szikrázik.“

S így Ovidius: „A nap éj-setét
lészen s érzékem vidám seregét.
öli a csend s az unalom csirázik.“

Madame de la Fayette levele urához

(A „*La Princesse de Clèves*“ megjelenése alkalmával)

Uram, akinek két gyermeket adtam
s akitől vérem izgalmát tagadtam,
hadd mondjam Önnek, hogy La Rochefoucauld
szavában több az élet s bár bohó
élcet nem ismer s nem hív az ágyba

s sokszor percének köszvény az átka,
e moralista szellemességét
úgy élvezem, mint Ön szenvedélyét
az estének, ha üdvöt ígérő,
La Rochefoucauld, ki ítélet-mérő,
megjegyezte, hogy művészet regényem,
férjura, Ön nem tudja szenvedélyem.

D. TADIJANOVICS:

Idegen talpak alá lököm a szívem

I.

Te már nyugszol apám. A ráasztusjei
Temetőben pihenteted csontod,
Hantodra ráhull az éj barna szárnya.
Nem érzel föl többé korán,
Hogy hajnal előtt a saroglyába a lovaknak
szénát vess.

Elkorhad lassan a fejfád,
Szél kószál a sírod fölött —
Nem cserzi már ki a képed,
Mint midőn a határt jártad.
A rétre bő harmat száll: könnyez a lucerna;
Házunkban csönd penészlík s szunnyad a szegénység.

Nem aggaszt a fészekrakás gondja,
Az otthon melege nem ragyog arcomon.
Távol tőlem omladozik az atyai ház.

II.

Jó apám, ha nem fogsz a betűvetésre,
Bizony, régen házasember volnék
S lehetne immár öt-hat kisfiam.
Tavasszal szántanék-vetnék, nyáron aratnák,
Ősszel jó pálinkát főznék
S részeg fővel porlekednék
A szomszédokkal.

És végül, a gyerekek majd lefognák a szemem
S egy szürke délutánon mellédfektetnének
a temetőszélen, hol jeltelenül
porladnak régholt őseink.
Aztán hazamennének
Jószágot itatni.

De én idegen talpak alá lököm a szívem:
Az ismerősök elfordulnak tőlem!
S összesúgnak, hogy félküllős vagyok.

Fordította: P a p J ó z s e f